

Ášj vilÁjgot adott: TengerÁsz Henrik

Hozzáadta: lakosm

2004. október 20. Szerda 19:32

Utolsó frissítés 2009. május 04. Hétfő 20:49

A tőkales herceg - mondhatnánk ÁletmÁve Áos egyÁnisÁge alapján a portugÁliai Henrik infÁnsra, noha a kortár nem Át, hanem a kÁsÁbbi II. JÁnos kirÁlyt illetÁk e hÁ-zelgÁ elnevezÁssel. Mi TengerÁsz HenrikkÁnt tartjuk Át szÁ elismerÁssel adÁzva a nagy eurÁpai expanziÁ kezdeti szakaszÁban jÁtszott, legendÁkkal is bÁsÁgesen Ávezett szerepÁnek.

A kÁnyvnyomtatÁs feltalÁlÁsa, a naprendszer feltÁrkÁpezÁse, valamint Amerika felfedezÁse Áj tÁvlatokat mutatott a emberisÁg tÁrtÁnetÁben. De vajon ÁletÁkben megillette-e a tettÁkhÁz mÁltÁ dicsÁsÁg a haladÁs hÁrom Át Gutenberget, Kopernikust Ás Kolumbuszt? Vagy csak a kÁsÁbbi szÁzadok emeltÁk Áket a kultÁrhÁroszok sorÁjba?

A 15. szÁzad hallatlan felfedezÁsei bearanyoztÁk a kÁzÁpkor vÁgÁt jelzÁ mintegy szÁz esztendÁt, s megnyitottÁk Ájkor kapujÁt. Ám Gutenberg tÁnkrement, Kolumbusz pedig meghalt anÁlkÁl, hogy tudta volna: egy Áj vilÁgot fedezett fÁl, amely mÁg csak a nevÁben sem ÁllÁ-tott emlÁket az akaratlan konkviztÁdornak.

A sors talÁjn mÁg Kopernikushoz volt a legkegyesebb, hiszen Á 1543-ban a halÁlos ÁjgyÁjn megpillanthatta Álete fÁ mÁvÁnek, Az Ági kÁrpÁlyÁk mozgÁsÁjÁ Árott kÁziratÁnak kinyomtatott pÁldÁinyÁt. BÁr a teljes gyÁzelmet cs kÁvetkezÁ ÁvszÁzad hozta meg: ekkor mÁr senki sem vonta kÁtsÁgbe, hogy a FÁld gÁmbÁlyÁ, s ezt a tÁny Kolumbusz ÁtjÁval igazolva is lÁttÁk.

A 15. szÁzad derekÁjn EurÁpa egyre nagyobb gyanakvÁssal Ás fÁlelemmel figyelte a megerÁsÁdÁ oszmÁjn birodalom terjeszkedÁsÁt. A korÁjbbi szÁzrÁzÁldi kereskedÁutak, amelyek a "mesÁs Keletre" vezettek, veszÁlyessÁ vÁltak. A portugÁl trÁnÁrÁkÁs, TengerÁsz Henrik fejÁben szÁletett meg elÁszÁr a gondolat: tengeri Áton, Afrika megkerÁlÁsÁvel ÁrjÁk el a hÁtsÁ-indiai szigetvilÁgot, a fÁszerek hazÁjÁt. Á tervezte Ás ÁpÁtette az elsÁ karavellÁkat, a hosszÁ tengeri hajÁzÁsra alkalmas, hÁromÁrbocos, hÁromszÁg vitorlÁs, karcsÁ, fordulÁkony, gÁmbÁlyÁ-tett fenekÁ, tÁkesÁlyos hajÁkat. A portugÁl tengerÁszeknek sikerÁlt az irÁnyítÁ mutatÁjÁt Ágy rÁgzÁ-teniÁk, hogy az mindig vÁz- szintesen Álljon Ás pontosan mutassa az irÁnyt. A korabeli tÁrkÁpek ismeretÁben azonban TengerÁsz Henrik terve megvalÁsÁthatatlannak lÁtszott: mÁg abban a tudatban Áltek, hogy AfrikÁt nem lehet kÁrÁlhajÁzni.

Kolumbusz KristÁf amikor vÁgighajÁzta a portugÁl fennhatÁsÁj alÁ tartozÁ guineai partvidÁket, eltÁkÁlte, hogy nyug felÁ hajÁzva, a nyugati tengeri Áramlatok segÁtsÁgÁvel kÁzelÁ-ti meg az indiai partokat, s a keleti ellenÁramlattal pedig kÁnnyedÁn visszatÁr EurÁpÁba. A tudomÁny megfelelÁ feljegyzÁsekkel rendelkezett a szÁljÁrÁsrÁ, s ezeket a megfigyelÁseket Kolumbusznak volt alkalma ellenÁrizni Ás kiegÁszÁ-teni afrikai Átjai sorÁjn. Volt azonban ebben a tervben egy rendkÁvÁl bizonytalan pont: a FÁld gÁmbÁlyÁ, Áim azt senki sem tudta, mekkora is ez a gÁmb? Ezen ismeret hiÁnyÁban tehÁjt mondhatni, kalandor vÁllalkozÁs volt KolumbuszÁ! SzÁjmÁ-tÁsok voltak ugyan, mint ahogy ezek alapján tÁrkÁpek is kÁszÁltek, de adataik csak becslÁsen alapulhattak.

A becsÁlt tÁvolsÁgot aztÁjn az ambÁciÁzus hajÁs kÁpzelete tovÁjbb rÁvidÁ-tette, Ágy pedig elÁrhetÁnek tÁnt a tÁ cÁl: JapÁjn Ás az IndiÁk. "ÁriÁsi hiba folytÁjn ÁriÁsi felfedezÁs" - vÁlte Jean Baptist Anville, a 18. szÁzadi francia fÁldrajztudÁs. Ástja sorÁjn Kolumbusz - a korabeli hajÁzÁsi elÁÁ-rÁsoknak megfelelÁen - igen pontos Ás rÁszletes hajÁnaplÁt Árt.

Ennek eredetije elveszett ugyan, de Las Casas az IndiÁk tÁrtÁnetÁrÁl Árt krÁnikÁjÁba az egÁsz naplÁt lemÁsolta, Á megmaradt az utÁkor szÁjmÁra ez a pÁratlan dokumentum. S Ágy derÁlt fÁny Kolumbusz aprÁ csalÁsaira is, ahogy a naplÁba jegyzett adatokat meghamisÁtotta, nehogy kiderÁljÁn a legÁnysÁg szÁjmÁra, hogy milyen rettenetesen messze kerÁltek a partokÁl. Mert a hosszÁ, eredmÁnytelen hajÁzÁs bizony kikezde az emberek tÁrelmÁt, mÁjr-mÁj fÁlÁ volt, hogy fellÁzadnak, s akkor megsemmisÁl a nagy terv. Kolumbusz Álete vÁgÁig makacsul ragaszkodott a fÁldgolyÁ nagysÁjÁrÁl alkotott elkÁpzelÁseihez, valamint ahhoz, hogy 1492. október 12-Án elÁrkezett IndiÁba. E tÁvedÁse alapján nevezÁk ma is Amerika ÁslakÁit indiÁnoknak, a kÁzÁp-amerikai szigeteket pedig nyugat-indiai szigeteknek.

A tengernagy 1506. május 20-Ájn hunyt el Valladolidban. SÁrjÁra FerdinÁnd kirÁly a kÁvetkezÁket Áratta: A Castilla y a LeÁn Nuevo Mundo diÁ ColÁn. Vagyis: KasztÁ-liÁnak Ás LeÁnnak Áj vilÁgot adott Kolumbusz. TengerÁsz Henrik - A

tájköletes herceg mondhatnánk a letmásvé és egyéni alapjain a portugáliai Henrik infánsra, noha a kortársak azt, hanem a kassá' bbi II. János királyt illető e há-zelg' elnevezéssel.

Mi Tengerész Henriként tartjuk azt szímon, elismeréssel adóza a nagy európai expanzió kezdeti szakaszában játszott, legendákkal is bővésezen ívezett szerepének.

Tengerész Henrik mérhetetlen ambícióval, lendülettel szervezte, átszervezte a jobb és jobb feldarabok feltárást és meghódítását. I. János király máj sodszó fia, a márok elleni kázdelem egyik legdinamikusabb egyéniét emelkedett ki a kortárs nemesurak közül: a kereszthadjárat eszméje ölete végéig meghatározó szerepet játszott politikai tervében.

Ceuta erdőnek bevétele - az afrikai expanzió kezdőpontja - után a török kormányzókat, majd hamarosan az egyik leggazdagabb, komoly katonai erőt is képviselő portugál lovagrend nagymestereket szervezte a további hódításokat.

Kassá' bb, immár a dél-portugáliai Algarve tartomány (a korabeli portugál halászat, kereskedelem, hajászás "felgyőre" kormányzókat végleg az észak-afrikai partokkal farkasszemet néző Lagosban telepedett meg; ide, ebbe a forgalmi kiterjedésbe tette át a földes székelyt, féri udvarát.

Henrik máveltsége bizonnyal nem maradt el királyi testvérei mellett; ám deklarációse első sorban a földrajzi, csillagászati, matematikai, kartográfiai tudás legfrissebb eredményei, illetve azok gyakorlati hasznosítása felé fordult. Bár terveit szerezte, hogy a stratégiai helyen fekvő Sagresben erős, új tengerészeti telepet alapítson, a kiterjedésben meggyőző hiedelemmel ellentétben semmiféle levéltári forrás vagy leletanyag sem utal arra, hogy itt, a Vila do Infante néven településen a hajászás ismeretek szisztematikus átadását célzó "tengerészeti akadémiát" tartották.

A navigációs tudomány máig hosszú évszázadokra a vitorlás hajó kormányzókat elsajátított, de a tényleges tapasztalati ismeretanyag maradt. Tengerész Henrik nem annyira tudósa, mint inkább a tudományok eredményeiben is járatos szervező volt a felfedezések első, nagyjérből a 15. század első évtizedét Vasco da Gama Indiába vezető útját tartó szakaszának.

Nem csupán - s talán nem is első sorban - a megismerés végya átszervezte a hajóra mindössze négy alkalommal szülő Tengerész Henriket az újabb és újabb expedíciók felszerelésére.

A kor nemesemberének, nagyhatalmú földesurának "természetes" ambícióival munkálkodott magánbirtokosi vagyonának szüntelen gyarapításán. A tengeri expanzió megindításában játszott szerepét persze mindez sem csorbítja; ambíciói s az ehhez párosuló lehetőségek, vagyon és befolyás a korai felfedező utak motorjává váltak.

Kapcsolódó anyag : Wikipedia